

Списание
за екология
и горско
стопанство

Излиза от 1899 г.

Гора

7/2008

2⁰⁰ лв.

STIHL®

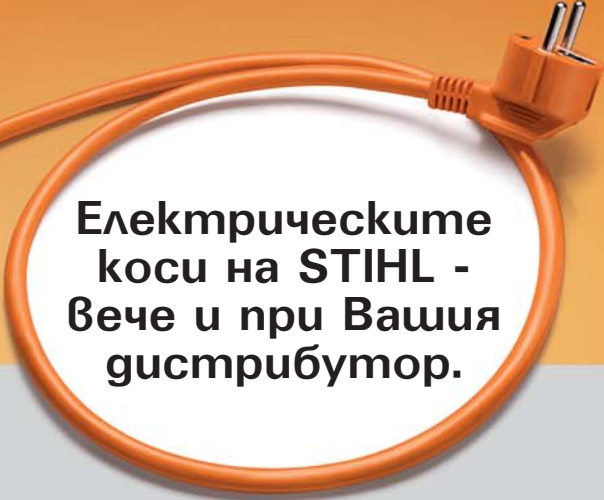
www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

БЕНЗИНОВИ ИЛИ С ЕЛЕКТРОДВИГАТЕЛ. СТИГА ДА СА STIHL.

Електрическите
коси на STIHL -
вече и при Вашия
дистрибутор.

Уреди STIHL - вече и с електродвигател. Дали навън сред природата или близо до дома, с уредите STIHL - бензинови или с електродвигател, сте винаги отлично оборудвани. С електрическите коси на STIHL с лекота косите малки терени, както и по краищата на тревни площи и бордюри в близост до дома. Двигателите с много тих режим на работа са идеални за довършителни работи в райони с наложени ограничения на шума. Ще ги намерите при дистрибуторите на STIHL в цялата страна.

Самостоятелност на или в системата?

Когато горското ведомство е получавало административна и стопанска самостоятелност, дейностите в горите - и в количествено, и в качествено отношение, бележат възход. Най-скорошният подобен период бе от 1991 до 1996 година. Горските предприятия бяха стабилни, дърводобивът се вършеше по правилата на науката и практиката, не бе загърбен и научно-техническият прогрес в тази област. Работеше се и по Националната програма за борба с ерозията, поддържаха се и се строяха пътища, административни сгради, ловни и горски домове, охраната и борбата с пожарите бе на ниво. Служителите и работниците от системата, които надхвърляха 30 000 души, вземаха добри възнаграждения и премии. В началото на този самостоятелен период имаше и ръководители на някои горски стопанства с по-големи възможности за приходи, които се опитваха да "феодализират" работата си, в смисъл да разполагат с приходите по своя преценка, без да се съобразяват, че в друго горско стопанство с по-бедни ресурси изнемогват.

Сега отново горите имат самостоятелност. И би трябвало тяхното стопанисване да се подобри в качествено и количествено отношение, а животът на служителите, които са около 8000, да повиши своя стандарт.

Въпросът е как да се работи като екип, в реалните икономически условия, с цел взаимна изгода и помощ. Горите винаги са оцелявали, защото са били система. Били са като онзи сноп от Кубратовите пръчки, които, събрани заедно, никой не успявал да пречупи. Но като развързали снопа... Всички знаем какво станало с отделните пръчици...

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42; 989-55-40/Б. 212; 213;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@dag.bg

BIC TTBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е подписан за печат на
06.08.2008 г.

Индекс 20346.

Годишен абонамент - 20.00 лева.

Отделен брой - 2.00 лева.

Отпечатано - „Фатум“ ООД

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@dag.bg

Редактори:
ЕКАТЕРИНА ПОПОВА
ekaterina@abv.bg
(вотещ на броя)
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
light@dag.bg

Литературен
и рекламен сътрудник:
ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Технически редактор:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ИОРДАН ДАМЯНОВ

Графичен дизайн:
ГЕОРГИ-МОМЧИЛ ПОПОВ

В броя

2 Инж. Валентина Маринова - главен секретар на ДАГ,
пред списание „Гора“ - Професионално
и отговорно стопанисване на горите

5 Възстановените влажни зони на остров Белене

6 Пазарна ли е пазарната оценка на горските имоти?

10 „Ропотамо“ - другото приключение

14 Короядите - опасни насекомни вредители

15 Карантинен вредител за горите на Европа (Aeolesthes sarta)

18 Растително биоразнообразие и състояние на горите
в биосферния резерват „Парангалица“

20 С магията на Еньовден

22 „Беласица“ - най-младият природен парк в България

24 Лесничейт от Русаля

26 Състезания на студенти лесовъди в Полша и Чехия

27 Ден на отворените врати

На корицата
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

- 2 Eng. Valentina Marinova - chief secretary of the State Forestry Agency: Professional and responsible management of the forest
- 5 Reestablished wetlands on Belene island
- 6 Is the market value of the forest estates really oriented?
- 10 „Ropotamo“ - the other adventure
- 14 The woodworms (Ips typographus) - dangerous pests
- 15 Aeolesthes sarta - quarantine pest for the European forests
- 18 Vegetation biodiversity and state of the forests in biosphere reserve „Parangalitza“
- 20 The magic of Midsummer day
- 22 „Belasitza“ - the newest natural park in Bulgaria
- 24 The sylviculturist from Rusalia
- 26 Student's competition in Poland and Czech Republic
- 27 Open door day

Подробна информация за дейността на Държавната агенция
по горите може да намерите на Интернет адрес www.dag.bg

Промените в нормативната уредба, извършени с приемането на Закона за изменение и допълнение на Закона за горите (ЗИД на ЗГ, Обн. ДВ, бр. 43 от 2008 г.), са израз на политика, насочена към създаване на съвременен модел на управление на държавните гори и на икономически жизнен горски сектор, основан на принципите за многофункционално и устойчиво стопанисване на горите. С разпоредбите на ЗИД на ЗГ, в сила от 3 май 2008 г., са извършени съществени промени в горскостопанския сектор.

СТРУКТУРНИ ПРОМЕНИ

С цел ясно разграничени функции на държавата в горския сектор - управляваща, контролираща, стопанисваща и социална, и повишаване на мотивацията на работещите в него се промени статутът на част от съществуващите структури в системата на Държавната агенция по горите.

Държавните лесничейства са преобразувани в държавни горски стопанства - държавни предприятия по смисъла на чл. 62, ал. 3 от Търговския закон. Държавните горски сто-

панства не подлежат на приватизация. Дейността на държавните горски стопанства не може да бъде отдавана на концесия по реда на Закона за концесиите. Държавните горски стопанства не могат да участват в търговски дружества, както и в създаването на други търговци по смисъла на Търговския закон.

Държавната агенция по горите може с договор да предостави на държавните горски стопанства и на държавните ловни стопанства извършването на дейности, свързани с възпроизводството и опазването на горите и дивеча, както и рибните ресурси, ползвани за любителски риболов. Договорът се сключва за дейности, включени в годишния финансов план на предприятието.

Инж. Валентина МАРИНОВА - главен секретар на Държавната агенция по горите

ПРОФЕСИОНАЛНО И ОТГОВОРНО

панства се създават за осъществяване на стопанисването на държавния горски фонд и охрана на горите и земите от горския фонд. Особеностите, които следват от правно-организационната форма на тези предприятия, са следните:

- Те са търговци по смисъла на Търговския закон, но не са търговски дружества.

- Основният им предмет на дейност, органите на управление и техните правомощия се определят със Закона за горите и подзаконовите нормативни актове, издадени за осигуряване на прилагането му.

- Имат публични функции, изчерпателно регламентирани в действащото законодателство.

- Имат териториален обхват на дейност, определен със заповед на председателя на Държавната агенция по горите, в който могат да упражняват публичните си функции.

- Управляват имущество - държавна собственост, предоставено им от председателя на Държавната агенция по горите.

- Имуществото, което придобиват, също е държавна собственост.

Органи на управление на държавните горски стопанства са председателят на Държавната агенция по горите и директорът на държавното горско стопанство. Председателят на ДАГ сключва с директора договор за управление на предприятието. По своята същност това е граждански договор от типа на т.нар. мениджърски договори. Директор на държавно горско стопанство може да е лице с висше лесовъдско образование, с образователна степен „магистър“ и професионален опит по специалността не по-малък от 5 години, който е придобил след завършване на висшето образование.

Срещу държавните горски стопанства не може да се открива производство по несъстоятелност. Държав-

ните средства за работна заплата в държавните горски стопанства се определят при условия и по ред, определени с инструкция на председателя на Държавната агенция по горите, съгласувани с министъра на труда и социалната политика.

Държавните дивечовъдни станции са преименувани на държавни ловни стопанства. С промяна в разпоредбите на Закона за лова и опазване на дивеча е регламентирано, че в определения им район на дейност държавните ловни стопанства извършват дейностите и изпълняват функциите, възложени на държавните горски стопанства със Закона за горите и подзаконовите актове по неговото прилагане.

Регионалните управления на горите са преобразувани в регионални дирекции по горите - териториални структури на ДАГ. Регионалните дирекции по горите осъществяват управлението на държавния горски фонд, контрола по изпълнение на дейностите на държавните горски стопанства и държавните ловни стопанства, както и контрола по изпълнение на дейностите в горския фонд - собственост на физически, юридически лица и общини. Регионалните дирекции по горите, съобразно своите функции и задачи, осъществяват координацията и контрола на дейностите по:

- ◆ възпроизводството на горите в горския фонд;
- ◆ ползванията от горите и земите в горския фонд;
- ◆ опазването на горите и земите в горския фонд;
- ◆ проектирането и строителството в горския фонд;
- ◆ ловното стопанство.

В рамките на така функциониращата тризвенна структура контролните функции се осъществяват от държавната администрация чрез Държавната агенция по горите и регионалните дирекции по горите, а стопанските функции - от държавните горски стопанства и държавните ловни стопанства, които

ще извършват значителна част от предвидените лесовъдски дейности чрез възлагане на частни фирми за изпълнение.

НАЦИОНАЛЕН ФОНД „БЪЛГАРСКА ГОРА“

С цел инвестиционно подпомагане и финансово стабилизиране на сектора със ЗИД на ЗГ се създаде Национален фонд „Българска гора“ - като вто-

8. Кредитите за възпроизводство на горите от гържавния горски фонд.

9. Дарения, завещания и спонсорство.

10. Средствата от български или чуждестранни правителствени институции, неправителствени организации и лица, предоставени за подобряване на потребителската, защитната, средообразуващата и рекреационната функция на горите и за научноизследователска и приложна дейност в горите.

11. Лихвите и сумите от финансовите операции.

12. Други приходи, определени със закон и с други нормативни актове.

Неузразходваните средства до края на годината остават преходен остатък за следващата календарна година.

Средствата на Фонда се разходват за:

- инвестиции в горското и ловното стопанство за инфраструктура, техника и технически съоръжения;
- мероприятия в горското и ловното стопанство, свързани с ефективността на ползванията, залесяване, възпроизводство, стопанисване и охрана на гори-

СТОПАНИСВАНЕ НА ГОРИТЕ

ростепенен разпоредител с бюджетни средства към ДАГ, чиято основна функция е финансовото осигуряване на дейностите в горското и ловното стопанство. Органи на фонда са Управителният съвет и изпълнителният директор. Председателят на Държавната агенция по горите е по право председател на Управителния съвет. Управителният съвет на Фонда се състои от 11 членове, включително председателят и изпълнителният директор. Членове на Управителния съвет на Фонда са: четирима представители на Държавната агенция по горите, определени от нейния председател. Министърът на земеделието и храните, министърът на финансите, министърът на регионалното развитие и благоустройството, министърът на околната среда и водите и Националното сдружение на общините в България определят по един свой представител.

Средствата по Фонда се набират от:

1. Сумите за изключване на площи от гържавния горски фонд, учредяване на право на ползване и сервитут в гържавния горски фонд, както и от приходите от замени на гори и земи от гържавния горски фонд.
2. Процента от продажната цена на гървесината, дължим към фонда.
3. Таксите за регистрация и оценка на ловни трофеи и таксите за паднали дивечови рога по чл. 62 и 63 от Закона за лова и опазване на дивеча.
4. Таксите по чл. 53, ал. 7 и глобите за нарушения по чл. 97 и 97 а.
5. Ежегодната субсидия от бюджета на Държавната агенция по горите.
6. Средствата за компенсационно залесяване.
7. Средствата от продажба на вещи, отнети в полза на гържавата по глава осма и по Закона за лова и опазване на дивеча.

те и земите в горския фонд, в т.ч. сертификация на горите;

- придобиване на гори и земи за окрупняване на гържавния горски фонд;
- управление на Фонда.

Разходването на средствата на фонда се осъществява по решение на Управителния съвет въз основа на предложение на изпълнителния директор, при условия и по ред, определени с разпоредбите на Устройствения правилник на ДАГ, относно организацията и дейността на Фонда.

СТОПАНСКИ СЪВЕТ

За целесъобразно управление на стопанската дейност на гържавните горски стопанства и гържавните ловни стопанства е създаден Стопанският съвет към председателя на Държавната агенция по горите. Това е консултативен орган за обсъждане на основни въпроси, свързани с дейността на гържавните предприятия, в които председателят на Държавната агенция по горите представлява гържавата. Председателят на Държавната агенция по горите със заповед определя състава на Стопанския съвет. Организацията на работата на Стопанския съвет следва да бъде регламентирана с Устройствения правилник на Държавната агенция по горите.

ДРУГИ ПРОМЕНИ

1. Законодателно е регламентирано компенсационно залесяване. При изключване на гори от горския фонд, както и при учредяване или възникване на сервитут върху гори от горския фонд, се извършва компенсационно залесяване върху незалесена площ не по-малка от засегнатата. Средствата за извършване на компенсационното залесяване постъпват в Национален фонд „Българска гора“, за което на лицето се

издава документ, удостоверяващ извършеното плащане. Тези средства се разходват само за залесяване. Ежегодно председателят на Държавната агенция по горите определя цени на декар за заплащане на компенсационното залесяване.

2. Дейностите по ползване на гървесина от горите могат да се извършват само от лица, регистрирани в публичен регистър, воден от Държавната агенция по горите.

3. Устройството на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони се извършва от лица, регистрирани в публичен регистър, воден от Държавната агенция по горите.

4. За ползването на инфраструктурата в горския фонд се заплаща такса в размер, определен с тарифа на Министерския съвет. Заплащането на таксата се дължи от:

- ◆ собствениците на гори;

- ◆ ползвателите на гървесина от горите - гържавна собственост, когато ползването се осъществява по един от следните начини:

- чрез публичен търг с явно наддаване или конкурс за предоставяне на сечища;

- чрез публичен търг с явно наддаване или конкурс за предоставяне изпълнението на дейностите, предвидени в лесоустройствените проекти за цели гържавни горски стопанства или за части от тях;

- ◆ купувачите на гървесина от горите - гържавна собственост, когато гървесината е добита по един от следните начини:

- чрез възлагане на добива и продажба на добитата гървесина от склад;

- от гържавните горски стопанства, които самостоятелно организират и изпълняват дейностите по добив и транспортиране.

5. Дава се възможност на служители от системата на ДАГ да упражняват частна лесовъдска практика. Служителите в Държавната агенция по горите, нейните структури и специализираните териториални звена, както и в гържавните горски и ловни стопанства, не могат да извършват частна лесовъдска практика в горите и земите в териториалния обхват на дейност на съответната структура или предприятия, в което изпълняват служебните си задължения.

6. Законът предвижда като правомощие на председателя на Държавната агенция по горите по реда на Закона за гържавната собственост да продава, заменя или учредява ограничени вещни права върху горите и земите - гържавна собственост, на лицето, по чието искане е станало изключването им от гържавния горски фонд. Преди законовата промяна това беше правомощие на съответния областен управител.

7. За ползването на гървесина от гържавния горски фонд Законът предвижда гържавните ловни стопанства и гържавните горски стопанства да заплащат процент от продажната цена в приход на бюджета на ДАГ и на Национален фонд „Българска гора“. Това плащане се дължи, когато гържавните предприятия извършват ползване на гървесина по един от следните два начина:

- чрез възлагане на добива и продажба на добитата гървесина от склад;

- когато самостоятелно организират и изпълняват дейностите по добив и транспортиране.

8. Законодателят е предвидил две нови хипотези, в които може да бъде учредено право на ползване върху гори и върху земи от горския фонд:

- за разполагане на телекомуникационни площадкови съоръжения със система за затежняване и наземно фундиране. Във връзка с тази хипотеза е изменена и разпоредбата на чл. 81, ал. 6 от Закона за горите, която в новата си редакция предвижда, че изграждането на тези съоръжения се извършва, без да се променя предназначението на горите и земите от горския фонд.

- за извършване на дейности, свързани с изграждане на обекти за производство на електрическа енергия от възобновяеми енергийни източници съгласно Закона за възобновяемите и алтернативните енергийни източници и биогоривата.

9. По силата на изрична законова разпоредба (§ 71 от ЗИД на ЗГ, Обн. ДВ, бр. 43 от 2008 г.) от 3 май 2008 г. в гържавния горски фонд се включват земите в границите на гържавните горски разсадници.

Извършените законодателни промени в областта на управлението и стопанисването, контрола и финансирането на горското и ловното стопанство са доразвити и детайлизирани чрез процедури и механизми, които намират отражение в съответните нови поднормативни документи - Правилник за прилагане на Закона за горите; Правилник за устройството и организацията на дейност на гържавните горски стопанства; Правилник за устройството и организацията на дейност на гържавните ловни стопанства; Правилник за устройството и организацията на дейност на регионалните дирекции по горите; Постановление на Министерския съвет за одобряване на тарифа за таксите, които се събират в системата на Държавната агенция по горите по Закона за горите.

Разпоредбата на § 74 от ЗИД на ЗГ задължава Министерския съвет да приведе Устройствения правилник на Държавната агенция по горите в съответствие със закона.

Извършените съществени промени в основния закон за отрасъла налагат промяна на функциите на сега съществуващите структурни звена в ДАГ и създаването на нова дирекция в Агенцията, която да подпомага председателя при осъществяването на правомощията му, свързани със стопанските дейности, извършвани в гържавния горски фонд от гържавните предприятия.

В изпълнение на разпоредбите на ЗИД на ЗГ, Устройственият правилник на ДАГ ще включва текстове, които регламентират организацията на работа на стопанския съвет и структурата и организацията на работа на Национален фонд „Българска гора“, както и функциите на неговите организационни структури. С направените промени в законовата уредба се отчита положителният опит, който има в нашата страна и в Европейския съюз. От изключително важно значение е създаването на условия горите да продължат да се стопанисват професионално, отговорно, при икономически жизнен горски сектор, с широка обществена подкрепа, при взаимно зачитане и интегриране на интересите на всички заинтересовани обществени групи.

Възстановените влажни зони на остров Белене

На 23 юни на остров Белене (Персин) бяха официално открити възстановените влажни зони и съоръженията към тях, изработени по проект „Възстановяване на влажните зони и намаляване на замърсяването“, финансиран от Глобалния екологичен фонд/Световната банка. Лентата на едно от входните съоръжения бе прерязана от инж. Величко Величков - директор на Дирекция „Национална служба за защита на природата“ в МОСВ, Флориан Фихтел - постоянен представител на Световна банка за България, и инж. Спас Тодоров - директор на Дирекция „Информационно обслужване и връзки с обществеността“ в Държавната агенция по горите. На откриването присъстваха още Станислав Благов - кмет на община Свищов, и Момчил Спасов - зам.-кмет на община Белене.

През юни 2002 г. Глобалният екологичен фонд предоставя на Българското правителство средства за изпълнение на проектните дейности по проект „Възстановяване на влажните зони и намаляване на замърсяването“. Целта на този проект е да подпомогне България в изпълнение на националните и международните ѝ задължения по намаляване на трансграничното органично замърсяване и запазване на биоразнообразието в басейна на река Дунав и Черно море, посредством възстановяването на влажните зони и подобряване на управлението и устойчивото ползване на природните ресурси на тези територии. Политиката за опазване-

то и устойчивото използване на влажните зони се разработва от Министерството на околната среда и водите, което отговаря за прилагането на разпоредбите на Рамсарската кон-

▲ Едно от съоръженията, изградени по проекта

венция за опазване на влажните зони с международно значение в България.

Основните компоненти на проекта са възстановяване на влажни зони, управление на защитени територии и координация, управление и мониторинг на проекта.

Построени са предпазна дига, отводнителен канал, изходни и входни съоръжения, които обслужват Писченското, Мъртвото и Старото блато на територията на о. Белене, както и сграда на Посетителски център на ДПП „Персина“. Благодарение на проекта ще бъде възстановена връзката между блата на о. Белене и река Дунав, което ще помогне и за възстановяване на биоразнообразието на острова. Общата заливна площ е 2100 ха и обхваща цялата източна част на острова. ▽

▲ На официалното откриване лентата бе прерязана от инж. Величко Величков, Флориан Фихтел и инж. Спас Тодоров (отляво надясно)

▲ Посетителският център на ДПП „Персина“, изграден през 2006 г. в рамките на Проекта

◀ Служителите в парковата дирекция (отляво надясно на първи ред): инж. Стела Божинова - директор, Розка Матеева - счетоводител; (втори ред): Десислава Ямелиева, Веселин Коев и Даниела Каракашева - експерти в Парка

През последните години в страната се наблюдава бум в търсенето на поземлени имоти, пазарът на недвижими имоти се развива все по-бързо, а цените им в някои региони са сравними с тези в европейските страни. С нарастване на сделките с недвижими имоти постепенно се увеличиха и сделките с горски имоти - все пак делът на горския фонд е 33 % от територията на страната.

От десет години у нас се прилагат нормативно регламентирани подходи за изготвяне на стойностни оценки на горите.

Под **горски имот** се разбира **поземлен имот от горския фонд**, а **под оценка на горски имот** - **определяне на стойността на имота към определена дата**. Горските имоти обикновено включват две съставни части: земя и насаждение (дървостой). Стойността на имота е сума от стойността на земята и стойността на насаждението.

Поради спецификата на обекта на оценка гори и в страните с развита пазарна икономика не съществува реален пазар на гори, където да се формират цени на горските имоти. Разбира се, гори се купу-

относително равностойни условия продавачите и купувачите, които в различна степен са ограничени да ползват информация от пазара. Определянето на нормативни цени до голяма степен ориентира участниците на пазара и създава предпоставки за неговото активизиране.

Механизмът на ценообразуване и определяне на т.нар. базисни цени и пазарна оценка на горските имоти е регламентиран в два действащи нормативни документа - Наредба за определяне на базисни цени, цени за изключените площи и учредяване право на ползване и сервитути върху гори и земи от горския фонд и Наредба № 6 за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопан-

Пазарна ли е

**Доц. Даниела ГЕОРГИЕВА -
Лесотехнически университет**

Какво е определящо при сделките с горски имоти и каква е цената, по която се осъществяват, при сегашната конюнктура на пазара на недвижими имоти и ограничеността на предлаганите ресурси?

ват и продават, но поради голямото разнообразие на насажденията, които са обект на продажба по едно и също време, те не могат да се сравняват. Така че всяка размяна и всяка оценка е частен случай.

От друга страна, за да се осъществи каквато и да е сделка с горски имот, винаги има две страни: купувач - продавач; собственик - ползвател; дарител - надарено лице. Тъй като 75 % от собствеността в горския фонд е държавна, следва, че в повече от две трети от случаите на сделки с горски имоти едната страна е държавата. Това, от своя страна, автоматично изисква при остойностяването да се използват нормативите за оценка на гори. Ето защо свободен пазар на гори не може да съществува. Това е специфичен пазар и когато се осъществяват сделки между държавата и различните субекти, в някои случаи и между самите субекти, по отношение на собствеността на горските имоти се използват т.нар. нормативни цени.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ НОРМАТИВНИТЕ ЦЕНИ И КОГА СЕ ПРИЛАГАТ?

Нормативните цени се определят в различни случаи, а методиката за тяхното изчисляване е указана в нормативен документ, като се вземат предвид факторите, които влияят върху равнището на пазарните цени. От гледна точка на целите, които обслужват, нормативните цени поставят при

ските райони в Република България. Тук под пазарна оценка вероятно се разбира оценка въз основа на пазарни цени. Така че по-нататък ще използваме израза „пазарна цена на горския имот“ и за краткост - съкратените названия на посочените наредби, а именно: Наредба за базисните цени и Наредба за устройството на горите.

От казаното следва, че базисните и пазарните цени на горските имоти са вид нормативни цени, защото техният начин на ценообразуване е указан в нормативен документ.

КАКВО Е БАЗИСНА ЦЕНА НА ГОРСКИЯ ИМОТ И КОГА СЕ ПРИЛАГА?

Според Наредбата за базисни цени, „базисната цена на горския имот е нормативно установената от държавата парична равностойност за комплекса от продуктивни, технологични, екологични и икономически качества на горите и земите от горския фонд при използването им по предназначение“. Базисната цена на горския имот е сума от базисната цена на земята и цената на насаждението. Базисните цени са стойностната основа, на която задължително се извършват: сделки с горски имоти, учредяване на горски имоти, определяне на стойността на обезщетение при отчуждаване на гори и земи от горския фонд, цените на горските имоти при застраховки, ипотeki, апортни вноски и други случаи, за които нормативен акт или държавен орган изисква оценка на имота. Оценката се изготвя от лицензиран експерт оценител.

КАКВО Е ПАЗАРНА ЦЕНА НА ГОРСКИЯ ИМОТ СПОРЕД НАРЕДБАТА ЗА УСТРОЙСТВО НА ГОРИТЕ И КОГА СЕ ПРИЛАГА?

По отношение на тълкуването на т.нар. пазарна цена на горския имот според Наредбата за устройс-

тво на горите и другите нормативни документи има известно разминаване.

Ще посочим различните аргументи, на които се основава това разминаване, и ще дадем предложения как може да се подобри механизмът на ценообразуване в горите в условията на поредната реформа, която се провежда в отрасъла.

Според Приложение № 19 към чл. 76, ал. 2 на Наредбата за устройство на горите **„пазарна оценка е средно възможният резултат от продажба на имота“**. По нататък към т. 4 на Приложение № 19 на Наредбата за устройство има раздел „Па-

пазарната оценка на горските имоти?

зарна оценка на насажденията“ и веднага след това се казва: „пазарна оценка на всички гори и земи на устройвания обект“. По принцип, когато се прави оценка на какъвто и да е недвижим имот, той се оценява цялостно, т.е. при оценката на гори се оценяват както земята, така и насаждението (дървостоят). Указано е по какъв начин да се извършва т.нар. пазарна оценка на насаждението, но не е посочено по какъв начин ще се определя цената на земята. По отношение на оценката на насажденията е дадено:

„За устройствени цели оценката се извършва по агрегирани данни (опростена оценка). Опростената оценка на дървостоя се извършва по табл. № 75 (разпределение на запаса по дървесни видове и класове на възраст) посредством формулата: $E = A \cdot f$, където f е средната цена на корен на обезличен куб. м от дървесния вид, определена по счетоводни данни на местното държавно лесничейство“.

Тук възниква въпросът: коя е средната цена на корен на 1 м³ обезличена дървесина, определена по счетоводни данни на местното държавно лесничейство (вече държавно горско стопанство), и как да се определи? Според действащия ППЗГ продажбите на дървесина се извършват чрез следните разновидности: продажба на дървесина на корен (сечище); продажба на отсечен объл дървен материал; продажба на дървесина за собствено потребление. Така също какъв ще бъде начинът за продажба на дървесината и кое от двете ценови предложения за начална цена на обекта на продажба се определя от директора на регионалната дирекция по горите по предложение на директора на съответното ДГС. От друга страна, едното ценово предложение за на-

чална цена на обекта на продажба се определя според тарифните такси, публикувани в ПМС № 266, т.е. тук отново се използват нормативни цени. С други думи, за да се изчисли цената на стоящата дървесина, могат да се използват както цените от реализираните сделки от продажби на отсечен объл дървен материал, като се приспаднат добивните разходи, така и цените от извършените сделки от продажби на дървесина на корен. Но който и от двата начина да се приложи, отново не може да се говори, че това са цени, респективно разходи, които са се формирали на свободния пазар, а и самото утвърждаване не е пазарен принцип.

Отново в Приложение № 19 към Наредбата за устройство на горите се казва: „по заявка на инвеститора пазарната оценка се прави по насаждения по Наредба, приета с ПМС № 252 от 06.11.2003 г. за оценка на горите и на земите от горския фонд, т.е. по Наредбата за базисни цени.“

„Пазарната оценка се прави с цел да се определят

Критерии	Наредбата за устройство на горите	Предложение за изменение
Раздел	Пазарна оценка на насажденията (т. 4, Приложение № 19)	Опростена стойностна оценка на горските имоти по базисни цени
Каква е същността на оценката?	Пазарна оценка е средно възможният резултат от продажба на имота (Приложение № 19 към чл. 76, ал. 2)	Опростена оценка на горския имот е оценката на имота по нормативно установените базисни цени
Как се определя стойността на насаждението?	Опростената оценка на дървостоя се извършва по табл. № 75 (разпределение на запаса по дървесни видове и класове на възраст) посредством формулата: $E = A \cdot f$, където f е средната цена на корен на обезличен м ³ от дървесния вид, определена по счетоводни данни на местното държавно лесничейство (т. 4, Приложение № 19)	Опростената оценка на дървостоя се извършва по парични таблици по базисни цени, приети на ЕТИС на НУТ
Как се определя цената на земята?	Не е указано	По реда на чл. 7 от Наредбата за базисни цени
Как се определя цената на имота?	Не е указано	По реда на чл. 20 от Наредбата за базисни цени
От кого се изготвя оценката?	Не е указано, евентуално от лесоустроителите Забележка: лесоустроителите може да не са експерт-оценители на гори	От експерт-оценител на гори и земи в горския фонд
Кога се изготвя?	Продажба, гарантиране на кредити с недвижимо имущество, размерът на необходимите вноски при застраховка (т. 4, Приложение № 19). Забележка: същите поводи са посочени и в чл. 1 на Наредбата за базисни цени	Издаване на актове на държавна собственост, вписване на горските имоти в Кадастъра и финансовите отчети на собствениците, данъчна оценка

възможностите за гарантиране на кредити с недвижимо имущество, размерът на необходимите вноски при застраховка, а също за други цели като продажба, комасация, учредяване на вещни права и предоставяне на горите“. Оценките на горските имоти по базисни цени също се изготвят за посочените случаи с тази разлика, че те минават през процедура за утвърждаване или отхвърляне от регионалните комисии по оценка, за което се издава и удостоверение за оценката на горския имот.

Тук възниква въпросът: от кого трябва да се изготвят т. нар. пазарни оценки на горските имоти? Ако икономическата част на проекта се изготвя от лесоустроителите, това означава че и т.нар. пазарна оценка трябва да се изготвя от тях. От друга страна, по Наредба № 31 за реда и критериите за регистрация за упражняване на частна лесовъдска практика и за извършване на дейности в горския фонд отделно се лицензират инженери лесовъди за изработване на устройствени проекти и планове и програми за горите и за земите от горския фонд и отделно експерт-оценители на гори и земи от горския фонд. Оттук следва, че не е задължително всички лесоустроители да са и оценители на гори и земи. Но оценките на горските имоти по базисни цени задължително се изготвят от лицензирани експерт-оценители.

Така също ако посочената в Приложение № 19 към

Наредбата за устройство на горите пазарна оценка на горските имоти е наистина пазарна, защото Законът за държавната собственост (ЗДС) и Законът за общинската собственост (ЗОС) ни препращат към вписани в службата по вписвания сделки, а не към т.нар. пазарна оценка на горските имоти. Ето и конкретните разпоредби в потвърждение на казаното.

При отчуждаване на имоти или на части от имоти за държавна или общинска нужда е задължително собствениците да са равностойно обезщетени, което при отчуждаване за държавни нужди е само парично, а за общински нужди е парично или с друг равностойен имот. Съгласно чл. 32, ал. 2 на ЗДС „Равностойното парично обезщетение при принудително отчуждаване на имоти - частна собственост, за държавни нужди се определя в съответствие с предназначението на имотите преди влизането в сила на подробния устройствен план въз основа на пазарните цени на имоти с подобни характеристики, намиращи се в близост до отчуждавания“.

Според § 1а, т. 2, ЗДС „Пазарни цени са осреднените цени от сделки с имоти за покупко-продажба, замяна, учредяване на вещни права или прехвърляне на собственост срещу задължение за строителство, ипотека, продажбите чрез търг от държавни и частни съдебни изпълнители, държавните ин-

ституции и общините, както и други възмездни сделки, по които поне една от страните е търговец, сключени в рамките на 12 месеца преди датата на възлагане на оценката, и вписани в службата по вписванията по местонахождението на имота.

При отчуждаване на имоти - частна собственост, за общински нужди „оценките се извършват по пазарни цени. Когато пазарната оценка на имота е по-ниска от данъчната, обезщетението е в размер на данъчната оценка“ (чл. 22, ал. 4 от ЗОС). В случай че не могат да се определят пазарните цени на имоти с подобни характеристики поради липса на вписани сделки в съответната служба по вписванията, равносътното парично обезщетение се определя по реда на Наредбата за базисни цени (чл. 32, ал. 3, т. 3, ЗДС).

От всичко изброено дотук може да се обобщи, че **стойностната оценка на горските имоти по Наредбата за устройство на горите е вид нормативна цена, защото методиката за нейното изчисляване е указана в нормативен документ и безусловно това не е пазарна цена на горски имот.**

Тъй като двете наредби не се изключват, а могат да се прилагат в едни и същи случаи, възниква въпросът: ако един имот е оценен по двете наредби и има две стойностни оценки, които са различни, коя е достоверната и коя трябва да се използва в дадения случай, кой е критерият за избор на една от двете оценки?

В Закона за горите, раздел III - Промени в горския фонд и разпореждане с гори и земи от горския фонд, категорично е посочено, че във всички случаи, когато се извършват различни сделки с горски имоти, независимо от собствеността, задължително се изисква оценка на горския имот по Наредбата за базисни цени, а в случая на общински гори това е минималната цена, която трябва да се изисква, а Общинският съвет взема решение по каква цена ще осъществи съответната сделка с горските имоти.

КАК ДА СЕ ПОДОБРИ МЕХАНИЗМЪТ НА ЦЕНООБРАЗУВАНЕ НА ГОРСКИТЕ ИМОТИ

Анализът сочи, че почти всички нормативни документи се позовават и изискват стойностна оценка на горските имоти по т.нар. базисни цени. Стойностната оценка на горските имоти по Наредбата за устройство на горите може да се използва евентуално за устройствени цели. Но ако се прави такава оценка, къде се вписва и какво представляват устройствените цели? Ако е необходимо да се изготвя стойностна оценка по данни от лесоустройствения проект, или т.нар. опростена оценка, е по-коректно да се използват паричните таблици по базисни цени.

Във връзка с това могат да се направят следните коментари и предложения за подобряване на механизма за ценообразуване на горските имоти. Вместо раздел „Пазарна оценка на насажденията“ в Наредбата за устройство на горите да се въведе „Оп-

ростена стойностна оценка на горските имоти по базисни цени“. Цената на насаждението да се изчислява по парични таблици за базисни цени. Паричните таблици са удобен и бърз начин за извършване на приблизителни оценки на горски имоти и оценка на единични горски дървета. Паричните таблици по базисни цени са изчислени по условията и реда на Наредбата за базисни цени, въз основа на утвърдени обемни и сортиментни таблици. Паричните таблици са приети на ЕТИС на НУТ на 20.12.2005 година.

Базисната цена на земята да се изчислява според приетия в Наредбата за базисни цени механизъм. Ако се изготвя по този начин, опростената стойностна оценка на горските имоти по базисни цени няма да противоречи на Наредбата за базисни цени и може да се използва за случаите, посочени в Наредбата за устройство на горите.

Този подход може да се прилага също и при изготвяне на стойностна оценка на горските имоти във връзка с издаване на актове на държавна собственост, вписване на всички горски имоти в Кадастъра и финансовите отчети на собствениците, данъчни оценки. По този начин ще се ограничи възможността за извършване на многобройни сделки с горски имоти, в т.ч. продажби, замени, промяна на тяхното предназначение. Всичко това е обобщено в таблицата.

Трябва да се отбележи, че на горското ведомство е известна натуралната оценка на горския фонд, в т.ч. площта, запасът, сортиментната структура на горите, която се актуализира периодично. В условията на пазарна икономика е необходимо да се знае и размерът на капитала, който се притежава и как може да се управлява ефективно. Сега горите и земите от държавния горски фонд не се вписват във финансовите отчетни документи. Това го направиха единствено общините за възстановяване им горски имоти по най-различни начини, тъй като никъде не е регламентиран механизъм на ценообразуване, но вписвайки имотите си, те могат да се възползват от собствеността си, за да получават различни кредити.

В заключение може да се каже, че поради спецификата на пазара на горски имоти е необходима своевременна и периодична намеса от страна на горското ведомство по отношение на актуализацията на всички приложения на Наредбата за базисни цени, свързани с цени, разходи и корекционни коефициенти за зоните, обособени за защита от урбанизация, които да отразяват конюнктурата на пазара на земя, дървения материал, разходите за дърводобив и залесяване. Въпреки някои от направените промени в Наредбата, тя е приета през 2003 г., а цените на недвижимите имоти от 2003 г. досега нараснаха в пъти. Екологичното, социалното и икономическото значение на горските ресурси за обществото, особено в условия на намаляване и ограниченост в световен план, изискват обективна и актуална оценка с цел ефективно им и дългосрочно управление.

„Името „Ропотамо“ - пише в една от диланките, представящи Ловното стопанство - е запазена марка и асоциация за емоционални преживявания и успешен лов.“

В своята 27-годишна история ДЛС „Ропотамо“, седалището на което се намира в Аркутино, местност, която сама по себе си е феномен - най-голямата естествена дюна на Балканския полуостров, се утвърди като желан обект на ловците от целия свят и има много рекорди от ловни трофеи. Но и този, за когото не е успешният лов, а великото удоволствие от гмуркането в природата, е предмет на емоционални преживявания, ще спечели много. Защото в ДЛС „Ропотамо“ може да се ловува и на други емоции, без пушка, мерник и кучета. Другото приключение се нарича алтернативни форми на ловния туризъм. За туристи са организирани редица маршрути за неколкочасови преходи пеша или с джип, фотосафари, пикници, морски и речен риболов. Стопанството е пионер в организирането на риболовни пикници, прави ги за първи път още през 1984 година. Разполага с два джипа „Тойота“ - за 6 или 12 души. Искате ли да отидете с нас на лов за емоции? Хайде, обувайте маратонки! Вземете фотоапарат, може и скицик. И това е всичко, което се изисква от вас. Даже нищо няма да ви обещаваме. Сами ще видите как очите ви ще се отварят все по-широко и по-широко, в гърдите ви ще запулсира по-силно. И най-накрая може и да успеете да обясните на домакините си какво чувствате. А и да не можете, сърцето ви завинаги ще е „подпечатано“ с едно неизтриваемо от времето печатче, топнато в магическо мастило от морскосиньо, зелено, златно, цветно, солено и сладко, с дъх на риба, мащерка, кантарион.

Три тайни забъркват това мастило - Странджа, морето и реката. Трите постигат именно това, което очаквате от приятел - прегръдка, целувка и усмивка.

ПРЕГРЪДКАТА НА СТРАНДЖА

Със странджанеца, родом от Граматиково - Костагин Маринов, старши лесничей в ДЛС „Ропотамо“, поемаме нагоре. Леко и приятно е това странджанско „нагоре“. Странджа е царица на прегръдките! Никоя друга планина не умее да обгръща така - цялото ти съществуване!

„Ропотамо“ - гругото

Сутрин е, въздухът е кристален, слънчев, прочиства градските дробове перфектно. Горските обитатели сякаш сами търсят среща с нас. Та те са домакини, а ние - само гости в техния дом. Пътеката сред свежата гора - от дъб, габър и мъждряк, води до Наблюдателния камък. Но не бързайте. Може да се отбиеете в Беглик таш - светилището, свързано с историята на древните траки, което е открито неотдавна, през 2003 година. Или в Змеевата къща, място, което ма-

Сн. 1 Поглед от Наблюдателния камък към територията на Ловното стопанство

Сн. 2 Устието на Ропотамо, където тя се среща с морето

Сн. 3 Скалният феномен Лъвската глава

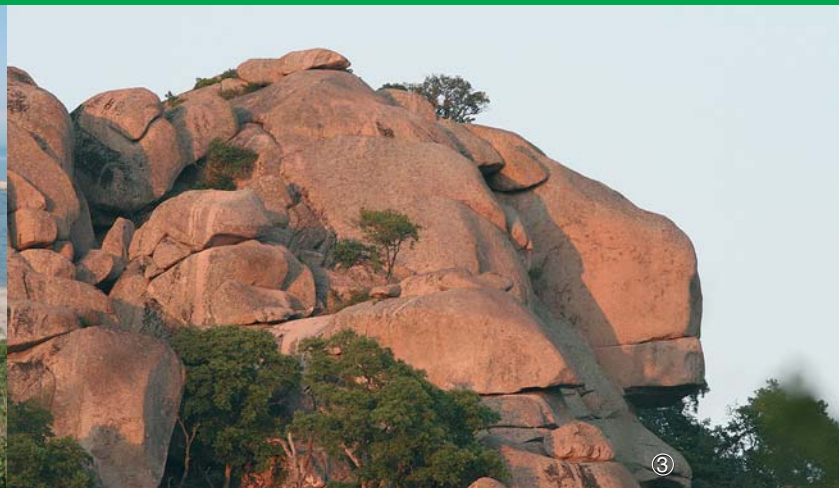
Сн. 4 Ловният дом „Аркутино“

Сн. 5 и 6 Горски обитатели на ДЛС „Ропотамо“

Сн. 7 Вельов вир

②

③

приключения

⑦

④

⑤

⑥

кар да прилича на руина на някаква дървена постройка, е скален феномен. - Змейхаус! - весело като на чуждоезични туристи подхвърля Костагин, - и естествено разказва легендата за змея, който донесъл тук в тъмна доба най-хубави момичета от околните села. Нозете газят най-гъставите треви на света. Само да наведеш поглед, и в радиус от един метър цялото изобилие от странджанското растително богатство изпъква очите. Наблюдателният камък, проточил се нашироко, изниква на едно малко плато. Посягаме като в театрална зала, смаяни от сцената пред нас - като на глане територията на Ловното стопанство - вълни от горска растителност и поляни, из която се надигат върховете Меден рид, Бакарлъка, Лободово кале и Бурхана. Това е домът на популациите от благороден елен, елен лопатар, дива свиня и муфлон. Тук, под връх Бурхана, през есента сватбуват елените. Край Наблюдателния камък програмата на Ловното стопанство предлага пикник.

УСМИВКАТА НА РОПОТАМО

Но защо да не изберем път по вода? Рекама Ропотамо е нашата усмивка - вегра, спокойна, нежна. Горската растителност край реката и в заблатените места е типична лонгозна гора. Съставена от ясен, бряст, ела, горски храсти и увивни растения. Те служат за укриване на дивеча, а плодовете на дивата круша, киселицата, брекинята, джанката, дрян са неговата трапеза. Невероятни снимки стават дори когато не ви се дебнат горските обитатели. Пъстроцветието на резерватите Вельов вир и Аркутино е невероятно.

Но реката е още по-хубава - с гладките си води, с бреговете, обитавани от безброй ендемитни животни и растения, защитени видове. В цялата си красота тя се открива от Дългия кайряк, където туристите остават без гръх не от леката стръмнина, а от гледката. Зеленикавата река в още по-зеления „обков“ от бухлати дървета и храсти е като едно бижу, положено пред очите, за да изкушава. Скалният феномен Лъвската глава, възвишаващ се над реката, е най-красив за снимки в залязващите червеникави лъчи на слънцето. Остава да слезеш на брега и да тръгнеш с малкото туристическо корабче надолу - към устието. Речното течение гъмжи от живот - играе кефалът, черните костенурки се припичат по надвисналите сухи клони и полезнали в реката дървета, рибарчетата потапят човки във водата, чапли бдят за плячка. В храсталата на брега още се вижда старата горска барака - там е снимана култовата българска комедия „Кум“.

ЦЕЛУВКАТА НА РЕКАТА И МОРЕТО

Устието на Ропотамо е природна забележителност, обхващаща територия от 7.7 хектара. Тук водите на тихата река се вливат в Черно море. От високия морски бряг това изглежда като прилив на светла нежност в тъмна страст. А там, където сладката и солена вода се смесват, се образува истински триумф на цветовете. Тази целувка на реката и морето може да се снима и рисува безкрайно. Виждаш ли я, усещаш ли я, и ти си целунат от природната красота. Срещата на устието на реката с морето ражда и огромното раз-

Старши лесничият Костагин Маринов

нообразие от риба и груги водни обитатели. Ето и сега чайките настървено „бият“ във водата - открили са пасаж на цаца. За туристите тук е риболовният рай. ДЛС „Ропотамо“ предлага риболов - с лодка, на въдица. Попчетата и платерината кълват отлично. На възвишението, откъдето се открива гледката към морето и Змийския остров, е определено място за риболовен пикник. Тук се издига Паметникът на замръзвания моряк. Историята на това морско войниче, което замръзнало в една зимна вечер, напразно чакайки да го сменят на пост, напомня подвига на легендарния Гюро Михайлов.

Съвсем истинската разходка за туристите завършва и със стрелба с пушка. Ей така, да не забравят, че са били в Ловното стопанство. Първите два изстрела на стрелбището край ловния дом „Аркутино“ са „за престиж“ и са безплатни. Ако искат да се посъстезават, победителят ще получи и бутилка шампанско. Наблизо има чудесен кът с барбекю.

И сигурно на никои няма да му се тръгва.

Както и на нас. Дали бихме могли да видим всичко това, въоръжени с фотоапарат и откърхнали сърце за гругото приключение, сами? Със сигурност - не. До нас бе старши лесничият на Горскостопанския участък - Перла, Костагин Маринов, чийто трудов стаж е равен на годините на Ловното стопанство. Той започва работа през 1980 г. в Представителното ловно стопанство „Ропотамо“, което през 1981 г. става част от ДЛС „Странджа“ - родоначалник на днешната ловна и природна перла „Ропотамо“.

Е, реч е на груги да видят и да преживеят своето „Ропотамо“. А за нас е останала утехата, която се съдържа в думите на Габриел Гарсиа Маркес: „Не съжалявай, че е свършило, радвай се, че се е случило!“

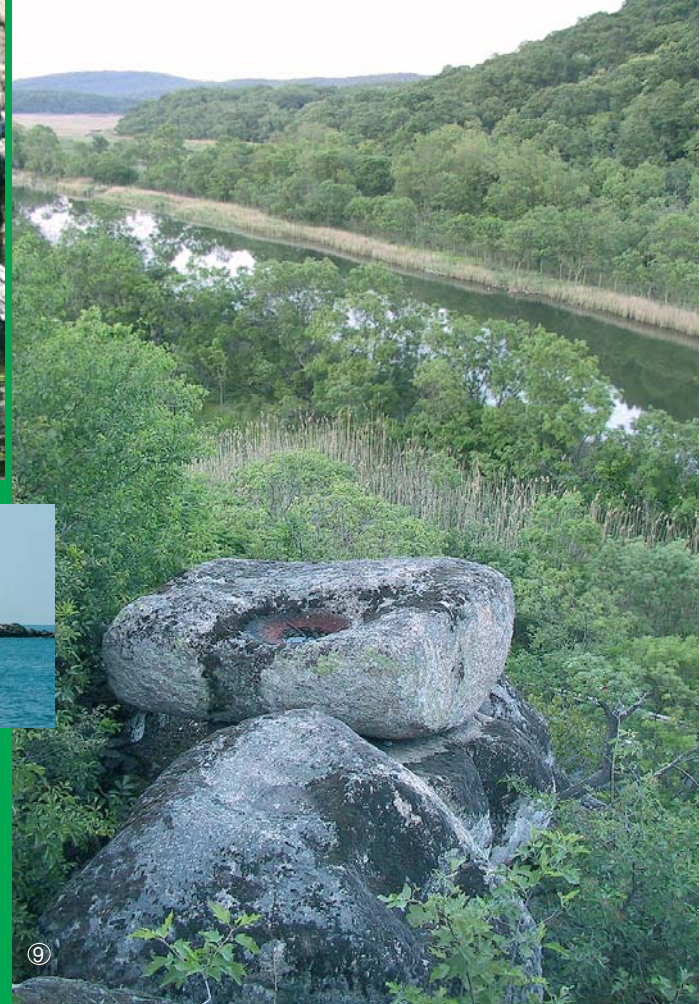
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Сн. 8 Речните обитатели на Ропотамо

Сн. 9 Река Ропотамо, погледната от Дългия кайряк

Сн. 10 Загадъчният Змийски остров

Сн. 11 Смесването на сладката и солена вода е средата за богат рибен и птичи свят

Добра печалба от нискокачествена и евтина суровина!

SLP

ЛИНИЯ ЗА ПРЕРАБОТКА НА ТЪНКИ ТРУПИ

- Четири банцизи
- Транспортна система
- Диаметър на трупите 100-400 мм
- Дължина на трупите 900-3600 мм
- Тесни банцигови ленти
- Нисък разход на енергия при производството
- Машините могат да се доставят поотделно

- Сдвоен вертикален банциг
- Единичен вертикален банциг
- Хоризонтален делителен банциг/листач
- Заръбващ циркуляр

www.wood-mizer.eu

WW
by Wood-Mizer

Екотехпродукт ООД
София, ул. «Ф.Ж.Кюри», 79, бл. 314, ап. 8

тел.: 02/865 78 02, 963 16 56, факс: 02/963 25 59
e-mail: ecotech@nat.bg

Короядите - опасни насекомни вредители

Проф. Георги ЦАНКОВ

Короядите са насекомни вредители, които се развиват под кората на дърветата, откъдето идва и тяхното име. Те са известни като вторични насекомни вредители, т.е. нападат само отслабени или изсъхващи вече дървета и ускоряват тяхното загиване и разрушаване. Това определение в голяма степен е вярно, но не изцяло. Вярно е, когато в насаждението повалените и пречупените дървета са единични, и под тяхната кора се развиват тези вредители. В тях те поддържат т.нар. железен запас на численост, известен за всеки насекомен вредител в горската биоценоза. Но короядите масово се размножават в случаите, когато на по-голяма площ в гората се появи ветровал, ветролом, снеговал или снеголом. След като се развият в пречупената дървесина, короядите нападат и здравите стоящи дървета. При възникването на първите корояди здравото дърво се стреми да се защитава, като отделя смола, с която блокира възлизащия се насекомен вредител. Но едновременно с това дървото отслабва и по-късно възлизащите се корояди вече могат успешно да се развият в него. Така короядите от вторични се превръщат в първични насекомни вредители, които нападат здравите дървета.

РАЗВИТИЕ НА КОРОЯДИТЕ

Короядите са малки бръмбарчета, които обикновено презимува като възрастни. През пролетта летят и мъжките се възпроизвеждат в кората на дърветата, където приготвят брачната камерка. Там идват и женските, които след копулацията гризат своя майчин ход, отстраняват на който снасят яйцата. От яйцата се излюпват ларви, които

гризат ларвни ходове. В края на хода си ларвата какавидира и през излюпването излиза новият корояд. Възрастните корояди и ларвите се хранят с ликовата част на кората и в същото време презгризват проводящата ликова тъкан. Вследствие на това дървото изсъхва. Отделните видове корояди за една година могат да дадат две до три поколения. Една част от женските

корояди, след като снесат определено количество яйца, напускат своя майчин ход и правят нов, където дават т.нар. сестринско поколение.

ВЪНШНИ ПРИЗНАЦИ НА НАПАДНАТИТЕ ОТ КОРОЯД ДЪРВЕТА

Скоро след като дървото бива нападнато от корояди и неговата проводяща тъкан е прекъсната, то започва да дава признаци на засъхване. По иглолистните, по-специално по белия бор и смърча, се появява посивяване на короната. По-късно короната пожълтява и накрая иглиците на нападнатите дървета стават червени. Това са признаци, които се наблюдават преди от нападнатите дървета да са излетели короядите. Ако в този период дърветата се отсекаят и извозят галеч от насаждението, короядният запас в насаждението може значително да намалее. Оставащото на нападнатите дървета в насаждението позволява короядите да излетят от тях и да атакуват нови стоящи дървета. В самото насаждение короядите нападат отделни отслабени дървета, а по-често заселват група отслабени дървета, в резултат на което се получават т.нар. короядни петна.

УВЕЛИЧАВАНЕ НА ЧИСЛЕННОСТТА НА ПОПУЛАЦИЯТА

Намиращите се в насаждението корояди се възпроизвеждат и започват да се размножават в единичните стоящи или повалени дървета. След като развитието завърши, те излизат и се възпроизвеждат в нови все още незаселени дървета. При наличие на голямо количество ветровална или снеговална дървесина, короядите масово и бързо я заселват. На следващата година те излизат от повалената дървесина и ако липсва нова свежа повалена дървесина, те се възпроизвеждат в дървесина на стоящи по-отслабнали дървета.

ПО-ГОЛЕМИ ВЕТРОВАЛИ В НАШИТЕ ГОРИ

Един от първите ветровали, които бяха специално проследени у нас, беше този на 31 май 1958 г. в м. Офелиите на Витоша. Повалената гървесина обаче беше много бързо усвоена. Освободената площ беше залесена и не се допусна масово размножаване и развитие на короядите. Вторият, най-голям, ветровал беше наблюдаван в Западните Родопи през 1961 година. Беше повалена гървесината на площ с дължина около 40 км и ширина около 10 км в белоборови и смърчови насаждения. Тогава беше създадена организация за бързо изсичане и оползотворяване на ветровалната маса. Не се допусна масово размножаване на корояда. В пълновете на повалените гървета се размножи големият боров хоботник, срещу който беше организирана успешна борба. Третият ветровал беше наблюдаван през 1964 г. в района на резервата „Парангалица“. От буферната зона беше събрана голяма част от повалената гървесина и каламитетът от корояд затихна. Последният ветровал в района на резервата

„Бистришко бранище“, Природен парк „Витоша“, беше през 2001 година. Той нанесе големи повреди на смърчовите насаждения.

Какво се случи там след това? По Закона за опазването на резерватите не се допуска отсичането и извозването на повалената гървесина. Наличието на около 20 000 м³ повалена и неизвозена гървесина беше благоприятно условие да се развие короядът типограф. След размножаването му в тази гървесина той се превърна в първичен насекомен вредител и нападна стоящите смърчови гървета в съседните на ветровала насаждения. Така застраши смърчовите насаждения на целия Природен парк „Витоша“.

БОРБАТА С КОРОЯДА

Опитът от нашата страна и от другите страни показва, че при определени условия короядът се превръща в опасен насекомен вредител, който сериозно може да повреди белоборовите и смърчовите гори. При наличие на голямо количество повалена от сняг или вятър гървесина короядът се превръща от вторичен в опасен първичен насекомен вредител.

За да се намалят загубите, следва бързо да се реагира, като в кратки срокове да се организира изсичането и извозването на повалената гървесина. На второ място, усилията трябва да се насочат към намаляването на короядния запас в насажденията. За целта е особено важно да се следи нападателите гървета да бъдат навреме открити, отсечени и извозени далеч от насаждението - преди от тях да са излетели короядите. След като те излетят, отсичането на гърветата от лесозащитна гледна точка е почти безпредметно.

Като противodeйствие при силно размножаване на корояда типограф у нас при опити успешно са използвани феромонові уловки. В други страни (Норвегия, под ръководството на проф. Алф Бакке) за борба с корояда типограф успешно е било организирано използването на 900 000 феромонові уловки.

Добрият мониторинг и вземането на своевременно ефикасни лесовъдски мерки за отсичане и извозване на нападателите гървета в иглолистните гори, преди короядите да са излетели от тях, могат да сведат до минимум загубите.

Карантинен вредител за горите на Еуропа (*Aeolesthes sarta*)

Ст.н.с. / ст. д.с.н. Георги ГЕОРГИЕВ - Институт за гората към БАН

Градският сечко, *Aeolesthes sarta* (Solsky) (Coleoptera: Cerambycidae) произхожда от Северен Пакистан и Индия (Западни Хималаи), но е проникнал на запад и север - в Афганистан, Иран, Таджикистан, Киргизия, Туркмения и Узбекистан. В страните от Централна Азия видът е установен за първи път през 1911 г. и от тогава ареалът му непрекъснато се разширява. *A. sarta* не е констатиран в Еуропа, но е включен в списъка на карантинните видове на Европейската и Средиземноморска организация по защита на растенията (ОЕПР/ЕРРО, 2007). Основание за това е неговата инвазия от Индийския полуостров в Централна Азия и изключителната му вредоспособност.

Имагото на *A. sarta* има удължено тяло с размери до 28-47 милиметра. Мъжките са малко по-гребни от женските. Цвятът е тъмно сиво-кафяв, а елитрите са покрити с къси сребристи космици. Върху тях има

две тъмни напречни препаски с неправилна форма (фигурата). Преднегръдът е силно набръчкан. Антените при мъжките са 2.5 пъти по-дълги от тялото, а при женските - по-къси.

Яйцата са бели, овални, с дължина 3-4 милиметра. Повърхността на хориона е гребно гранулирана.

Новоизлюпените ларви са белезникави, с дължина около 4 мм, а възрастните - жълтеникаво-бели, с размери до 60-70 мм. По тялото има редки златисти космици. Главата и устните органи са по-тъмни.

Какавидата е свободна, белезникава, с добре развити крака и навити антени. Достига до 35 мм на дължина.

A. sarta е полифаг по множество широколистни видове от различни родове: *Ulmus*, *Populus*, *Salix*, *Platanus*, *Malus*, *Prunus*, *Pyrus*, *Juglans*, *Quercus*, *Betula*, *Fraxinus*, *Acer*, *Morus*, *Gleditsia*, *Robinia*, *Elaeagnus* и др.

Предпочитани гостоприемници са *Populus alba* L., *P. euphratica* Oliv., *P. talassica* Komarov, *P. x euramericana* (Dode) Guinier, *Salix acmophylla* Boiss., *Platanus orientalis* L., *P. acerifolia* Willd., *Malus pumila* Mill., *Juglans regia* L., *Ulmus densa* Litv., *U. minor* Mill. и *U. pumila* L.

Генерацията на *A. sarta* е двегодишна (Гречкин, Воронцов, 1962). Възрастните насекоми се появяват при среднодневна температура 20° С. Началото на летежа в южните части на ареала и в районите с малка надморска височина обикновено е в средата на април или в началото на май, а на север и в планините - 20-30 дена по-късно. Имагото е активно привечер и през нощта, а през деня се крие в ларвните галерии, какавидните камерки или в групи убежища под кората. Видът почти не лети и не се храни допълнително. Женските снасят яйцата си поединично или на малки групи (2-3 бр.) в пукнатини и вдлъбнатини по стъблата и дебелите клони. Плодовитостта на женските варира от 229 до 273 яйца (Гречкин, Воронцов, 1962). В зависимост от температурата ембрионалният период протича за 9-17 дена.

Младите ларви проникват в кората, където първоначално се хранят, без да засягат камбиалните тъкани, изхвърляйки стърготините през входните отвори. През лятото и есента те изгризват криволичеци ходове, засягащи флоема и повърхността на беловината. Площта на галерията, изгризана от една ларва през първата година, варира между 38 и 200 см² в зависимост от гървесния вид, възрастта и физиологичното състояние на гостоприемника (Гречкин, Воронцов, 1962). В този период щетите са най-големи, защото уврежданията на ликовите тъкани нарушават физиологичните процеси и причиняват силно отслабване, а нерядко и гибел на гостоприемниците. Ларвите зимуват под кората или на неголяма дълбочина в беловината, отделени с тампони от стърготини в краищата на ходовете. През следващата пролет те се задълбават в беловината и правят овални галерии. Галериите отначало са ориентирани надолу, но впоследствие забиват и се насочват нагоре, успоредно на повърхността на стъблото, завършвайки с какавидни камерки. В края на лятото, преди какавидирането, ларвата подготвя излетно отворстие и отделя камерката с двуслоен тампон от стърготини. Какавидирането протича за около 2 седмици, но възрастните остават да зимуват в какавидните камерки и излизат през пролетта на следващата година.

A. sarta обитава различни хабитати на хранителните растения в равнини, долини и планини, изкачвайки се до около 2000 м н.в. В пределите на своя обширен ареал видът е известен като един от най-значимите вредители на широколистната растителност в горите, овощните градини и урбанизираните райони (Плавильщиков, 1940; Гречкин, Воронцов, 1962; Ahmad et al., 1977; Sengupta, Sengupta, 1981; Маслов, 1988; Khamraev, Davenport, 2004 и др.). Той напада не само

Фиг. Имаго
(по Hoskovec, Rejek, 2007)

отслабнали, но и жизнеспособни и здрави гървета в различна възраст. Първите заселвания обикновено са съсредоточени в средните части на стъблата. Върху едно гърво се развиват няколко генерации на *A. sarta*, като нападението постепенно обхваща цялото стъбло и дебелите клони. При различни екологични условия и плътност на вредителя заселените гостоприемници отслабват и загиват за по-кратък или дълъг период. Най-бързо - за 1-2 години, загиват нападнатите млади гървета на сухи месторастения. *A. sarta* причинява изключително големи щети на гърветата, използвани за озеленяване на населените места, откъдето е получил най-популярното си име - градски сечко. В Ташкент и Самарканд в отделни години са били нападнати до 61-78 % от гърветата (Гречкин, Воронцов, 1962). Според Орлинский и др. (1991) в Централна Азия има градове, където всички възрастни гървета са унищожени от вредителя. Значими са и щетите в ползащитните пояси и овощните (предимно ябълковите) градини (Кривошейна, 1984; Воронцов, 1995). Съществуват све-

дения за съхненя на обширни горски площи в планините в резултат на нападения от *A. sarta* (Маслов, 1988; Орлинский и др., 1991; Воронцов, 1995).

Нападенията от *A. sarta* се разпознават лесно по следните белези и симптоми:

- наличие на излетни отворстия с диаметър 10-12 мм по стъблата и дебелите клони на заселените гървета;

- натрупване на купчинки от стърготини в основата на гърветата, които се изхвърлят от галериите при храненето на ларвите;

- увяхване и съхнене на листата вследствие от физиологичните повреди, причинявани от младите ларви. Борбата срещу *A. sarta* се осъществява чрез интегрирани системи, разработени на основата на различни методи и средства - фитосанитарни мероприятия (мониторинг на разсадници, култури, зелени системи и изсичане и изгаряне на всички нападнати растения), използване на устойчиви видове и клонове гървета при залесяванията, третиране с инсектициди и други. Известни са някои природни лимитиращи фактори на *A. sarta* - паразитоидът по ларвите *Sclerodermus turkmenicus* Med. et Krav. (Hymenoptera: Bethyridae) и ентомопатогенната гъба по имагото *Beauveria bassiana* (Bals.) Vuill. (Moniliales: Deuteromycetes), но биологичният контрол на вида е практически незначителен.

Разселването на *A. sarta* чрез летежа на възрастните насекоми е много слабо. Проникването на вида в нови райони се осъществява основно чрез пренасяне на яйца, ларви, какавиди и имаго в необработена гървесина. Вероятността за инвазия със заразен посадъчен материал е малка, защото насекомото не напада тънки стъбла и клони. Не бива обаче да се изключва възможността за случайно пренасяне на възрастни насекоми при търговия с различни стоки.

Информация

Посетителския информационен център на Природния парк „Златни пясъци“ - Варна, на 20 юни се състоя Общото събрание на Сдружение Клуб „Фортуна“. Според устава на сдружението такова събрание се провежда до един месец след обнародването на датата в „Държавен вестник“.

Общото събрание на Клуб „Фортуна“

Членовете на Сдружението, създадено през 2002 г. като Клуб на жените директори в горския отрасъл, и получило регистрацията като неправителствено сдружение с вписване в Централния регистър на юридически лица с нестопанска цел през

Част от Клуба на жените директори на срещата в ПП „Златни пясъци“

В работата на съвещанието взе участие главният секретар на ДАГ инж. В. Маринова

юни миналата година, са 28 души. Повечето от ръководителките са сред първите учредители на Клуба. Членството в него е открито, спонсорството - желателно.

В работата на събранието взе участие главният секретар на Държавната агенция по горите инж. Валентина Маринова, която е и съучредител на Клуб „Фортуна“.

Общото събрание имаше за цел да изслуша отчетния доклад за дейността на Сдружението, който представи председателят му инж. Юлия Тумбаркова - директор на ДПП „Златни пясъци“, както и да гласува промени в Устава и да обсъди редица организационни въпроси.

В програмата за дейността на Сдружението, която бе предложена на обсъждане, са залегнали задачите: утвърждаване на Клуб „Фортуна“ като национално значимо формирование в сферата на горското стопанство; презентация пред фондове, фондации и други организации; участие в национални и регионални срещи и конференции; провеждане на обучение и семинари в областта на горите и екологията; канду-

гатстване с проекти по структурните фондове и други финансиращи програми, както и на създаване на контакти със сродни организации за обмяна на опит и сътрудничество. Като най-належаща задача се очерта създаването и поддържането на сайт на Клуба.

Избран бе и контролор на Сдружението, съгласно чл. 41 от Устава - инж. Живка Главчева, директор на ДГС - Варна.

Инж. Валентина Маринова запозна присъстващите с промените, отнасящи се до структурното функциониране на горския отрасъл, и отговори на всички, поставени от

членовете на Клуба въпроси от професионалната сфера на дейността им.

Участничките във форума се запознаха с удоволствие с дейността на Природния парк „Златни пясъци“, като посетиха няколко маршрута в парка и Аладжа манастир.

Светлана ИВАНОВА

КЛИМАТЕТ ПАЗАРДЖИК

СУШИЛНИ ЗА ДЪРВЕСИНА

GSM: 088 9 424 678
GSM: 089 8 614 581
www.klimatet.hit.bg
e-mail:klimatet@abv.bg

Разположен в Югозападна Рила, резерватът „Парангалица“ обхваща склонове със северна компонента на изложението, като преобладават тези със северозападна експозиция. Простира се при надморска височина от близо 1450 до 2490 м (връх „Езерник“). Разположен е във водосборния басейн на реките Голяма и Малка Парангалица, р. Хайдушка и горното течение на р. Благоевградска Бистрица. Според Бондев и колектив (1981) на територията на резервата „Парангалица“ са установени 290 вида висши растения, повечето от които имат европейско и евроазиатско разпространение (55.10 %), следват тези с евроазиатско-американско (21.05 %), балканско (12.41 %), бореално-алпийско (6.55 %) и други. Изтъкнато е, че в изграждането на растителната покривка на резервата не всички жизнени форми и екологични групи имат еднакво участие и само 10.3 % от растителните видове са едификатори и доминанти в установените фитоценози. Обобщенията въз основа на лесоустройствена информация и на извършени наблюдения показват, че общо за всички горски формации повечето месторастения са от първи бонитет, а с по-нисък бонитет са само тези на бялата мура и отчасти на белия бор. В биосферния резерват „Парангалица“ са определени следните гървесни и храстови фитоценози: *Picea abietis*, *Abies alba*, *Fagus sylvatica*, *Pinus sylvestris*, *Pinus peuce*, *Pinus mugo*, *Juniperus sibirica*. Към формацията на смърча са отнесени най-много от определените растителни асоциации, които са обединени в няколко групи: група монодоминантни смърчови асоциации; група асоциации на смърч и ела; група асоциации на смърч с бял бор и група асоциации на смърч с бяла мура. Отразеното разнообразие на растителни асоциации за горите от резервата е показателно за естествения ход на горскобиологичните процеси. Горите от биосферния резерват „Парангалица“ са представителни за изгледната горскогървесна формация на *Picea abies* (L.) Karst., а в лесовъдски аспект това горско богатство е природен пример за високопродуктивна гора.

ДИНАМИКА НА РАСТЕЖ ПО ВИСОЧИНА И ДЕБЕЛИНА

В статията са разгледани и някои въпроса, свързани със състоянието и възобновяването на естествени изгледни гори, като особено внимание е отделено на изследванията, отнасящи се до гървостоя. По литературни данни е установено, че при ветровал през 1962 г. в резервата са били повалени много гървета и това в известна степен е нарушило предишния величествен първичен характер на гората, но така е била създадена благоприятна обстановка за провеждане на някои таксационни проучвания. Както е посочено от Беляков и колектив (1964, 1981), въз основа на стъблен анализ на няколко от повалените гървета е била направена **съпоставка в динамиката на растежа по височина и дебелина**. Резултатите са показали, че изследваните гървостои се характеризират със специфични особености в своя растеж. Това ги отличава от растежа и развитието на чистите едновъзрастни гървостои и ги приближава повече до тези на **смесените разновъзрастни гори**. Според получените данни кулминацията на текущия прираст по височина на нормално израснали смърч и ела настъпва съответно към 20-30 години и към 40 години, като след тази възраст прирастът на двата гървесни вида почти се изравнява. В срав-

зира като един уникален природен обект за условията на европейските гори.

ДИНАМИКА НА СТРУКТУРНИТЕ ПАРАМЕТРИ

За състоянието на горските екосистеми в резервата има направени и други проучвания, които показват, че някои от гендроцените са достигнали своята естествена зрелост и е започнала тяхната деградация. Това е констатацията на Недялков и Димитров (1981), въз основа на резултати от изучаване на динамиката на структурни гендроекологични параметри по метода на двукратното им измерване. Това е извършено през 10 г. в гендроцените от определени горски екосистеми. По-конкретно обект на изследване са били гендроцените на екосистемите *Picea-abietum saniculosum* и *Picea-Pinetum saniculosum*, където единично участие в състава на гървостоеите има и *Fagus sylvatica* (L.). Първата гендроцена е разположена на 1500-1550 м н.в., на северно и северозападно из-

Растително биоразнообразие и състояние на горите в биосферния резерват

„Парангалица“

Ст. н. с. д-р Надежда СТОЯНОВА - секция „Горска екология“ - Институт за гората при БАН

нение с тях за угнетяван смърч са установени два **максимума** в растежа по височина, които са настъпили към 20-годишна и към 100-годишна възраст. При втория максимум енергията на нарастването е по-голяма, отколкото на нормално раслите гървета, и това потвърждава извода, че след осветляването на угнетяван смърч към деветдесетгодишната му възраст той добива възможност да се развива нормално на височина и дори с ускорени темпове, като надминава растежа на нормално раслите гървета. Въз основа и на данни за едноразмерност на височина, дебелина и обем на отделните моделни гървета, както и за общата производителност на целите гървостои, може да се каже, че по тези показатели „Парангалица“ се характери-

ложение. Данните са показали, че **смърчовата популация се е увеличила както по брой на индивидите, така и по кръгова площ и биомаса на хектар, и е установена тенденция за превръщането на тази гендроцена в чисто смърчова популация**. Втората гендроцена е разположена на по-голяма надморска височина (1650-1700 м). Наблюденията са показали, че елата заживя с ускорени темпове, а нараства относителният дял на белоборовата популация, което се обяснява с увеличаването на южната компонента в изложението там, където е разположена изследваната гендроцена. От анализа на получените резултати е направено обобщение, че **гендроцените на двете изследвани високопродуктивни горски екосис-**

тите и смесените смърчови гори, особено на по-ниско разположените, е свързана с благоприятните екологични условия, за което са показателни и проучвания на Жиянски (2003, 2004) върху структурата и биомасата на коренова система на смърча и за почвените условия в иглолистни гори от резервата. А от анализите на резултати за състоянието на естественото възобновяване в различни типове гори от резервата следва, че **в състава на пограса по-голямо е участието на *Abies alba* Mill.**, в сравнение с други иглолистни (Стоянова, 1991; 2003). Това има връзка с високата пълнота на горите и голямата сенкоиздръжливост на еловия пограс. Данни за възобновителния процес са сравнени при пет от изследваните обекти и това са следните типове гора: *Abieto-Piceetum saniculosum*, *Piceetum oxalidosum*, *Fageto-Piceetum geranium*, *Fageto-Abieto-Piceetum luzulosum* и *Pineto-Piceetum herbosum mixtum*. При сравняване

меми *Piceto-abietum saniculosum* и *Piceto-Pinetum saniculosum* се доближават повече до едновъзрастните отколкото до разновъзрастните, за което показателни са структурните параметри за разпределение на индивидите по степени на дебелина. Установяването на динамиката на структурните параметри на горските екосистеми в резерватите дава възможност за моделиране на естествено развиващи се еталонни екосистеми и за прогнозиране на тяхната еволюция.

ГОРСКОТИПОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ И ВЪЗООБНОВИТЕЛНИ ПРОЦЕСИ

Други наши проучвания показват, че сравнително по-широко разпространение в резервата имат следните типове горски екосистеми, които са определени по Пенев и колектив (1969): *Abieto-Piceetum saniculosum*, *Piceetum oxalidosum*, *Pineto-Piceetum herbosum mixtum*. Установено бе, че при по-ниските надморски височини *Fagus sylvatica* (L.) на много места е съпътстващ вид в иглолистните дендроценози, а на места букът е главен лесообразувател в състава на формираните растителни съобщества. При сравняване на получените резултати се вижда, че това са следните типове гора: *Fageto-Abieto-Piceetum luzulosum*, както и *Fagetum subnudum*. Високата продуктивност на чис-

на данните за общото количество на пограса с възраст до 15 години се установи, че най-голяма е неговата численост при първия тип екосистема - *Abieto-Piceetum saniculosum* (31 818 бр./ха), а най-малко е количеството на пограса при последния тип гора - *Pineto-Piceetum herbosum mixtum* (5455 бр./ха). В екологичен аспект следва да се появи, че за слабото възобновяване при тази екосистема значение има конкуриращото влияние на приземното растително съобщество *herbosum mixtum*. Тревната покривка е с високо проективно покритие и добре развита коренова система, което възпрепятства възобновителния процес. Отбелязаните различия в количеството на пограса в отделните типове гора определят някои особености от тяхното естествено възобновяване. Характерна особеност на вековните смърчови гори от резервата е, че те са **относително едновъзрастни, с висока склоненост и са предимно едноразни**. На места са формиран и **разновъзрастни смърчови гървостои с групов строеж**. При голяма склоненост на гървостоя естествено възобновяване е затруднено.

От направените наблюдения в резервата се установи, че при смесените насаждения от *Picea abies* и *Abies alba* възобновяването протича в полза на елата, като в редица случаи **съществува тенденция в сукцесионния процес за смяна**

на смърча с елата. Еловият пограс издържа по-добре от смърча високата склоненост на гървостоя, което е обусловено от екологичните особености на тези два вида. Високопродуктивните смесени дендроценози от *Picea abies* (L.) Karsten и *Abies* Mill. в резервата са формиран при северни и североизточни експозиционни условия. Тревно-храстовият растителен етаж е формиран от видове като *Sanicula europaea*, *Oxalis acetosella*, *Geranium robertianum* и гр. Почвите са свежи, богати и с добро овлажняване, а горската постилка е повсеместна със средна мощност 3-4 см. Неведнъж е подчертавана изключително голямата продуктивност на смърчовеловите дендроценози, растящи върху богати кафяви почви в биосферния резерват „Парангалица“.

Горски екосистеми от тупа гора *Pineto-Piceetum herbosum mixtum* в резервата са формиран предимно при западни и с южна компонента в изложенията склонове и при склонни местоположения, където светлинните условия са благоприятни за съвместен растеж и развитие на сенкоиздръжливи и светлолюбиви гървесни видове. Почвите са предимно от тупа кафява горска с лек механичен състав, горската постилка е добре изразена, рехава, с дебелина 2-3 см, а в състава на тревно-храстовата растителност участват видове като *Luzula maxima*, *Calamagrostis arundinaceae*, *Mercurialis perennis*, *Dentaria bulbifera*, *Vaccinium myrtillus* и гр., както показва извършените проучвания в тупа гора *Pineto-Piceetum herbosum mixtum*. От друга страна, следва да се подчертае, че естествено възобновяване е в полза на *Picea abies*, поради което **съществува закономерна тенденция за смяна на белия бор със смърч**, а тъй като екологичните и биологичните особености на белия бор и смърча са контрастни, това позволява по-пълно използване на почвено-климатичната среда.

Така направената характеристика е показателна за естественото разпространение на горите в зависимост от надморската височина и отразява в голяма степен богатството на горскотипологичното разнообразие. Горите на биосферния резерват „Парангалица“ са **вековни и високобонитетни**. Те са **уникален природен обект**, където могат да се изучават структурата и динамиката на различни по състав дендроценози както и растителното биоразнообразие в условията на нерегулирани от антропогенна намеса естествени горски екосистеми.

С магията на Еньовден

*„Ой, Еньо, Еньо, ти свети Еньо,
тръгнал ми Еньо с кола за биле,
с кола за биле, за еньовче...“
(Народна песен)*

На 23 и 24 юни в Шумен беше празник не само за именниците, но и за целия град. За трети пореден път Дирекцията на Природен парк „Шуменско плато“ проведе фестивала „Зелени слънца“, свързан с честването на празника на билките.

В атмосферата на Еньовден ни потопи фолклорна група „Веселина“ с художествен ръководител Мария Върбанова, които избраха да ни покажат празничните ритуали на този ден в с. Иширково, Силистренска област.

Вечерта на 23 юни малко момиче от 5 до 8 години, наречено еньова булка или мълчанка, се облича с бяла риза и червен елек, на главата ѝ се поставя червено було и венец от полски или градински цветя. Мълчанката не говори с никого докато стигне до чешмата, от където налива „мълчана вода“ (сн. 1).

Заедно с 8-годишната Камелия, която бе наречена за мълчанка, пътя до чешмата извървяхме и ние, за да налеем според ритуала вода. По традиция водата се налива в глинен съд и се похлупва, като трябва да се пазят от двамата ергени до сутринта. Народът вярва, че ергентът, пазил водата, ще се ожени до края на годината. След като изпълнихме народния обичай, се отправихме нагоре към платото, където лъчите на залязващото слънце обливаха в злато паметника „Създатели на Българската държава“ (сн. 2). Паметникът ни подари прекрасната си акустика, платото ни подари аромата на билките си, а изпълнители на класическа и електронна музика от Шумен ни подариха гласовете и таланта си.

С последните лъчи на слънцето празникът продължи на открито и на широко - на поляната, сред народни песни и хора. Гостите вкусиха от даровете на природата - ароматен мед и вино. Празничната заря в небото напомни, че ни чака нощ на тайнства, най-магич-

①

ната нощ в годината, а луната изплува над платото в цвят на старо злато, за да го потвърди. Когато повелителката на нощното небе започна да посребрява лицето си, бе време да се берат билки. Смята се, че на Еньовден различните треви и билки имат най-голяма лечебна сила и то преди изгрев слънце. Набраните за зимата билки трябва да са 77 и половина, за да лекуват всички болести.

Ранното утро ни събра отново на поляната, готови да усетим росата под босите си крака, готови да приемем първите милувки на слънцето, готови за магията на Еньовден. Народът вярва, че на този ден, когато изгрява, слънцето „трепти“, „играе“ и който види това, ще бъде здрав през годината. Когато слънцето покаже огнената си глава, мълчанката нарече на не-

②

③

④

го дар от билки. Жените сплетоха венец, под който се изви босото еньовско хоро (сн. 3). Вярва се, че ергените и момите, които се хванат на хорото, ще се оженият до края на годината, а ако на хорото се залови болен, ще оздравее. Набраните през нощта билки се топят в мълчаната вода, с която се мие лицето и се наръсва за бекет и здраве (сн. 4). Празникът на поляната завърши с конкурс за еньовска китка, която участниците стъкнаха от избрани лековити растения. Китката се занася вкъщи, за да пази дома и да носи благополучие през годината (сн. 5).

Награди получиха не само най-хубавите китки, но и фотографиите, които бяха запечатали двата гена на празника.

И ми се струва, че поне за миг бяхме по-добри, повържновени и повярвахме в магическата сила на природата.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

⑤

Тазгодишната мълчанка -
Камелия

Служителите в ДПП "Шуменско плато" са малък и слънчев колектив (отляво надясно):
инж. Марин Николов - експерт, инж. Лидия Кунева - директор, Светла Колева - експерт,
Дарина Иванова - експерт, Красимира Минкова - експерт, Иванка Куртева - счетоводител

Най-младият български Природен парк „Беласица“ е обявен на 28.12.2007 г. със заповед № РД 925 на МОСВ. Той се простира на площ от 117 324 дка върху северните склонове на едноименната планина и достига до билото - първенеца връх Радомир (2029 м н.в.). Създаването на Парка цели опазването на: вековните гори, съставени основно от обикновен бук, обикновен кестен и естествени чинарови местонаходища; защитените и ендемитните растителни и животински видове - обикновен тис, богдливolist джел, планински явор, карстова люцерна, албански крем, белогръб кълвач, черен кълвач и груги; уникалните и представителните съобщества и екосистеми в безлесната зона на планината.

В пределите на Природния парк „Беласица“ се намира резерватът „Конгур“ с площ 1316.9 ха. Обявен е през 1988 г. с цел опазване на обикновения бук, обикновения кестен и местообитанията на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове.

На територията на „Беласица“ са установени около 1000 растителни вида, което е почти една четвърт от флората на България. Безгръбначната фауна е изключително богата: 36 ендемитни, 44 редки и 3 реликтни вида насекоми. Планината дава убежище на много гръбначни животни - 8 вида земноводни, 15 вида влечуги, 120 вида птици и над 50 вида бозайници.

На територията на парка се намират няколко водопад и едно естествено езеро. Много са вековните кестенови и чинарови гървета, които правят впечатление с големите размери на короната и ствола.

Беласица е най-южната планина от Осоговско-Беласишката планинска група, като заема най-югозападната част на страната. Общата площ на планината е 670 кв. км, от които 30 % са на територията на България. Допреди няколко години тази планина имаше строго охраняем граничен режим. Телени ограждения, минни полета и секретни постове от граничари, зорко пазещи българските граждани да не навлизат в Беласица и да отпратят поглед към „желязната завеса“. Сега това е минало. Туристическата дейност в района бързо се развива. Това изисква по-големи грижи за опазването на природата. Целта на обявяването на Природния парк е да

се създадат подходящи условия и правила за практикуване на познавателен туризъм. В новообявения парк съществуват две туристически хижи - „Беласица“ на 8 км над Петрич, и няколко километра по-нагоре по автомобилния път за хижа „Конгура“ (бивша застава).

Маркиран е пешеходен туристически маршрут от Петрич до двете хижи, а оттам по автомобилен път и пътеки може да се изка-

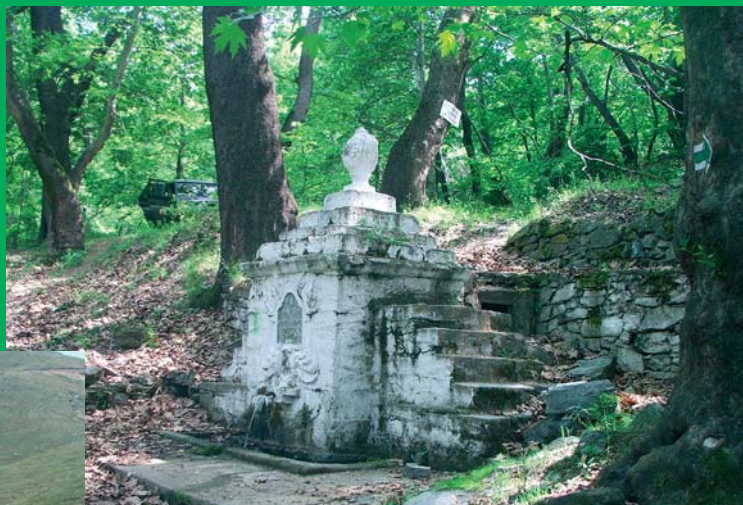
„БЕЛАСИЦА“ - най-младият природен парк в България

чат върховете Конгур, Радомир и Тумба, намиращи се на самото било на планината, където минава и границата с Гърция.

В последно време са маркирани девет сравнително къси маршрута за пешеходен и велотуризм до красиви кътчета за отгих и природни забележителности: село Коларово - м. Гьолчето, естествено езеро; с. Камена - Гарвански водопад; до водопад над с. Яворница; с. Скрът - двата водопад; с. Самуилово - м. Бяла чешма, където сред обширна поляна има няколко вековни чинари и белокаменна чешма.

Обявяването на Природния парк „Беласица“ е принос в природозащитното дело на България. Паркът е звено в структурата на Държавната агенция по горите. Регионални въпроси, свързани с неговото бъдеще, чакат бързото си уреждане. Не са определени границите на парка на терена, на топографските карти, а и словесно. Те не се знаят и от ръководството на Държавното горско стопанство - Петрич, което е стопанин на района. Това може да доведе до проблеми, каквито вече се случиха с Природния парк „Странджа“. Трябва да се изработи план за управление с всичките компоненти на природната среда и функции и задачи на административната структура. Необходимо е час по-скоро да се назначи административно-техническо ръководство на ПП „Беласица“ и да се определи център на администрацията.

Инж. Георги ПЕТРУШЕВ
Снимки автора

Памет

Инициативата на Съюза на лесолюбите в България за поставянето на сто паметни знака, с които да отдадем почит към приноса на лесолюбите, работили и живели за гората, и в чест на 100-годишнината на лесолюбската организация - юбилей, който ще отбележим догодина, набира сила. В четири населени места или край значими за населението залесителни обекти вече са открити такива паметни знаци.

Лесничеят от Русаля

Сред първите поддръжници на инициативата е Регионалната дирекция по горите във Велико Търново, която се присъедини към идеята с откриването на 12 юли в с. Русаля на паметна плоча на дома, където е живял и починал един от първостроителите на горското и ловно дело в нашата страна - Георги Петров Даскалов. За да почетат събитието и да поднесат цветя на паметния знак и на гроба му, бяха дошли експерти и специалисти от дирекцията, роднини, сред които внучката му Росица Георгиева, и съселани. В словото си по случай откриването на паметния знак директорът на РДГ - Велико Търново, инж. Параскев Радев разказа за делото на лесолюбда и припомни,

че на този ден се навършват 50 години от смъртта на един от най-достоините представители на лесолюбската колегия в България. Лесничеят - с това име е бил известен в с. Русаля инж. Георги Петров. Роден е на 25 юни 1872 г. в с. Голямо Яларе (Русаля). Учи в килийното училище при чичо си - даскал Иван, а на 10 години тръгва да търси късмета си във Велико Търново като кожухарско чираче в Самоводската чаршия. Средно образование получава в новооткритото Земеделско училище в Образцов чифлик, Русенско, през 1894 г. и след това седем години учителства в родното си място и в русенските села. През 1903 г. е изпратен със стипендия да учи лесолюбство в Загребската горска академия и след завършването ѝ става един от първите трима български лесолюбди с висше образование. С плам и всеотдайност посвещава живота си на горското дело в родната страна. Активно работи за из-

раждане на културно горско и ловно стопанство и ратува за обща борба с нарушенията в горите и лова. Заема различни длъжности и работи из цялата страна, като за 20-годишната си служба е назначаван и преместван 19 пъти. През 1926 - 1934 г. достига поста главен инспектор в Министерството на земеделието и държавните имоти и е първият ръководител на лова в България.

Рагетел на идеята за сдружаване на лесолюбите у нас, инж. Георги Петров през 1909 г. става един от основателите на Дружеството на българските лесолюбди и след неговия първи редовен конгрес от април 1910 г. е избран за председател и за главен редактор на печатния орган на Дружеството - списание „Горски преглед“, което редактира успешно до 1926 г. и е известен със забележителните си

статии срещу корупцията и партизанщината в горите. Избиран е многократно за председател на

Откриване на паметна плоча на инж. Георги Петров в с. Русаля, на което словото произнесе инж. Параскев Радев - директор на РДГ - Велико Търново. Сред присъстващите е внучката на Георги Петров - Росица Георгиева, лекар по професия (отдясно - с белия костюм)

Дружеството на българските лесолюбди, а от 1920 до 1923 г. е и главен редактор на списание „Известия на Българското горско гружество“. С присъщия си плам се бори срещу разцеплението, което настъпва в Дружеството в края на 20-те години на миналия век, и има огромен принос за

обединението на съсловната организация през 1939 година.

С активно участие на Георги Петров е разкрито средното горското училище в Широка лъка и специалността „Лесолюбство“ към Агрономическия факултет на Софийския университет през 1925 г., придобит е Домът на лесолюбдите в София и Ловният парк край столицата.

Последните години от живота си прекарва в с. Русаля. Умира на 86 години. За заслуги към Отечеството Георги Петров е награден с орден „Св. Георги“ и сръбския орден „Св. Сава“.

Елза ЦАМПАРЕВА

ArmaTrac 804T

НОВИЯТ ГОРСКИ ВЛЕКАЧ
ЗА ДЪРВОДОБИВ

Колесна формула 4x4
трансмисия ZF

- оборудван с лебедка ЛДХ и гребло
- изключителна проходимост
- нисък разход на гориво

 БУЛТРЕКС
ЕВРОПЕЙСКОТО НАЧАЛО

5900, гр.Левски, ул. "Аспаруховско шосе" 1
тел: 0650/83073, 83074; факс: 0650/83072
e-mail: bultrex@mbox.contact.bg
www.bultrex.com
Любомир Личков : 0889 045 666

Състезания на студенти лесовъди в Полша и Чехия

И през тази година със съдействието и подкрепата на Студентския съвет и ректора на Лесотехническия университет проф. Нино Нинов, два отбора от Факултета по горско стопанство участваха в две международни състезания.

Българският отбор в Полша

Първото се проведе в Познан, Полша, от 9 до 13 април. Домакин бе Факултетът по горско стопанство на Агрономическия университет в града. Това бе второто участие на български студенти в престижното състезание. Нашият отбор бе представен от Йорданка Маринова, Станимир Симеонов и Нестор Домусчиев - студенти от III курс, специалност „Горско стопанство“. В надпреварата, разделена в три части, се включиха 8 отбора от Полша, Словакия, Чехия, Естония, Русия и България. Първата част бе от 5 дисциплини: подготовка на бензиномоторен трион за работа, прецизно рязане, кастрене, рязане с ръчен трион от един човек, кръстосано прецизно рязане, хвърляне на брадва, като критериите за оценяване бяха бързина, безопасност и прецизност. Българският отбор извоюва индивидуална награда за цялостното представяне и постигна най-добро време при рязането с ръчен трион. Нейният носител е Станимир Симеонов. Във втората част студентите се състезаваха в разпознаване на природни обекти: насекоми вредители и повреди от тях, идентификация на бозайници и птици по черепи, зву-

ци, следи и снимки, определяне на дървесни и храстови видове в облистено и необлистено състояние, разпознаване на образци дървесина, шишарки, семена и съплодия. В тази част беше включено и окомерно определяне от разстояние на височината и диаметъра на дърво. Участникът от българския отбор Нестор Домусчиев бе награден с индивидуална награда за отличното му представяне при определянето на насекомни вредители и повредите от тях. Третата част бе участието в конференция, в която Нестор Домусчиев и Йорданка Маринова изнесоха доклада „Българските гори ка-

второ по ред за студенти по горско стопанство и се проведе от 21 до 26 април в Бърно. В него бяха включени 10 отбора с по четирима участници. Българският отбор бе представен от студентите от специалност „Горско стопанство“ Мирослав Узун, Радина Нешева и Драгомир Пенчев от IV курс и Димитър Нанчев от III курс. Състезанието и тук бе разделено на три части. Първата част представляваше рязане с моторен и ръчен трион при същите условия, както и на състезанието в Полша, но тук бе включено и разглобяване на бензиномоторен трион, както и определяне от дистанция на вида, диаметъра, височината и кубатурата на отделно дърво, таксиране на насаждение и определяне на запаса. Критериите бяха бързина, точност, прецизност и, разбира се, не на последно място - безопасност при работата с бензиномоторния трион. Във втората част състезателите трябваше да покажат

уменията си в стрелбата със спортно гладкоцевно оръжие в дисциплините „трап“ и „скийт“ и с въздушна пушка по мишена. В третата част студентите се състезаваха по ориентирание и бягане по маркирано трасе с дължина 5 км в гориста местност. По трасето бяха разположени 6 поста: хербарий от тревни видове, клонки на дървесни и храстови видове в облистено и необлистено състояние; препарирани насекомни вредители и повреди от тях; разпознаване на птици и бозайници по черепи и стъпки; разпознаване на

Българският отбор в Чехия

то възобновим енергиен ресурс“. Извън официалния регламент на състезанието бяха организирани игри за опознаване на състезателите от различните страни и отбори, както и обиколка на забележителностите на град Познан. Първо място зае отборът на домакините от Познан. Крайното отборно класиране бе следното: второ място - Словакия, трето място - Чехия, четвърто място - Краков (Полша), пето място - България, шесто място - Естония, на и осмо място са Русия и Варшава (Полша). Състезанието в Чехия беше двадесет и

скаки и образци дървесина. Класирането бе по дисциплини - отборно и индивидуално. Нашият отбор спечели три първи индивидуални места в дисциплините: рязане с бензиномоторен трион на лежащо дърво и при стрелбата в „скийт“ и „трап“. В отборното класиране първо място зае отборът на Словакия, следван от Чехия, и Финландия. Българският отбор зае пето място.

Мирослав УЗУНОВ
Йорданка МАРИНОВА
студенти от ФГС

На 21 юни 2008 г. бе проведен първият за фирма „АНДРЕАС ШТИЛ“ ЕООД Ден на отворените врати, организиран по случай тригодишнината от създаването на фирмата. Събитието бе уважено от инж. Милко Христов - директор на Регионалната дирекция по горите - София, и инж. Антон Колдов - старши експерт от Държавната агенция по горите. Присъстваха дистрибутори на фирмата от цялата страна и гости от Столична община.

Представена бе пълната гама косачки, гробилки и мотофрези ВИКИНГ. Демонстриран беше трактор от новата серия Т6 на същата марка. Присъстващите имаха възможност да го изпробват и да се убедят на практика в комфорта при косене на големи тревни площи, осу-

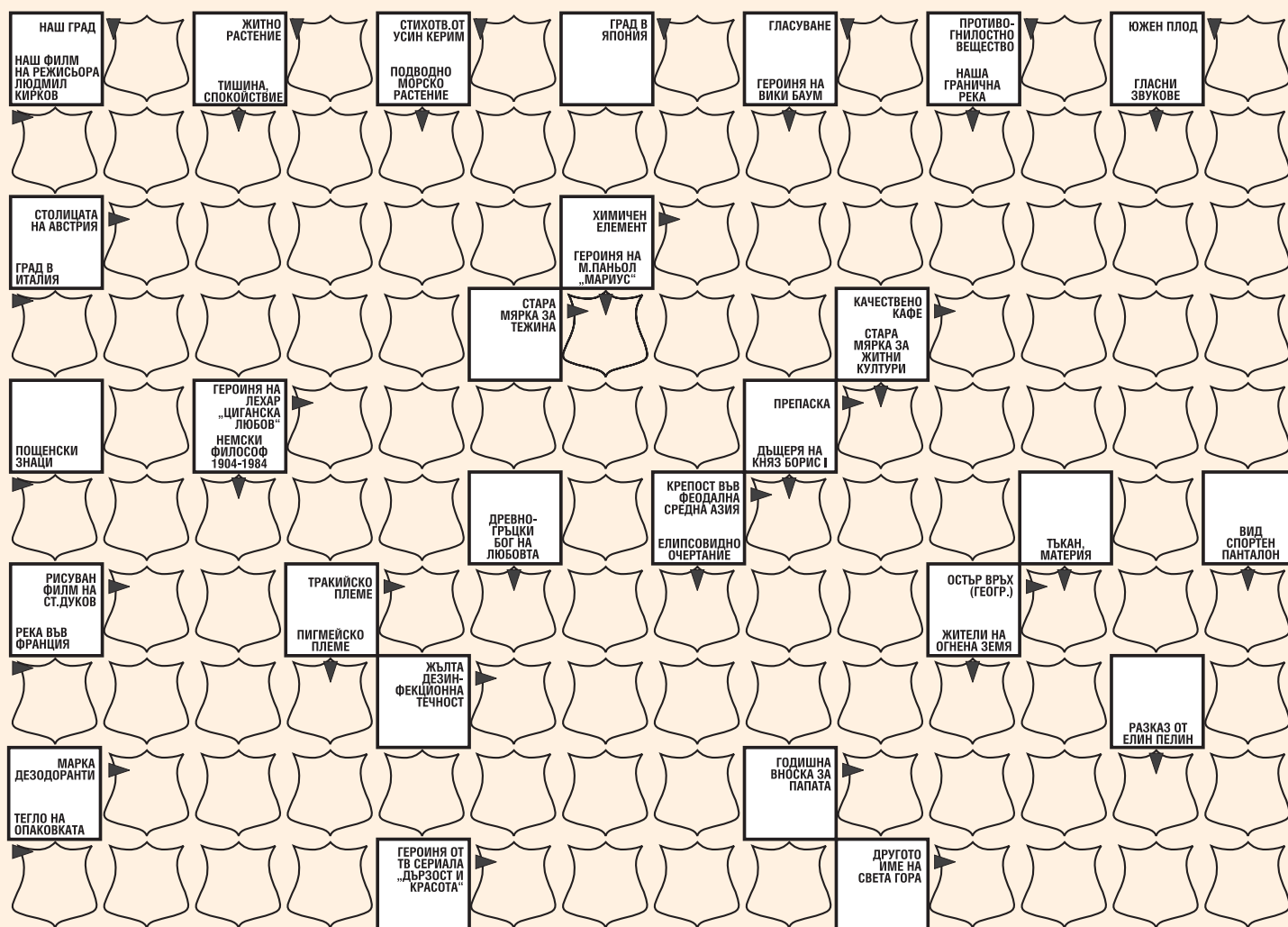
Екипът на „АНДРЕАС ШТИЛ“ ЕООД

Ден на отворените врати

гурияван от иновационните трактори ВИКИНГ. В действие бяха пуснати и моторни трioni и ъглошлайфи, в които STIHL е сред най-добрите в света. Бяха направени демонстрации и с бензиновите коси, храсторезите, кастрачката и МултиСистемата на STIHL. Освен това бяха показани и новите уреди с електродвигател на STIHL - тримери, ножици за жив плет и уреди за обдухване. С това разширяване на асортимента си STIHL предлага на своите клиенти уреди за личното стопанство с професионално качество, подходящи за употреба в близост до дома, както и в райони с наложени ограничения на шума. Бяха представени и останалите уреди от асортимента на STIHL, предлагани у нас: моторен свредел, пръскачка, уреди за обдухване и за засмукване и раздробяване, както и за рязане на жив плет.

Марина ДИМИТРОВА

РЕЧНИК: ОНОРИНА, РАНЕР, ТИМОЛ.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 6/2008:

ВОДОНАВНО: „Белият олеандър“. Локва. Еклер. Мит. Олин. „Ирина“. Патрон. Анина. Сяра. Неолит. Бо. Ва. Ски. Имот. Гъбари. Она. Ака. Цена. Атанасов (Георги). Кил. Каро. Олива.

ОТВЕСНО: „Бели пясъци“. Лотар. Бел. Лик. Таван. Явор. Арак. Еталон. Инес. Ар. Елен. Окото. Ек. „Алина“. Малини. Ано (Жан-Жак). Нерити. Ал. Одрин. Маси. Набоков (Владимир). Арка. Отава.

Саморасляци

- Като се запалила къщата - разказва гордо младият приятел на бай Нено Балканджията, - аз се втурнах и изнесох първо тъщата...
- Не се разстройвай - обаждга се старият горски,
- при такава ситуация човек лесно губи акъла си.

На госта подпийналия бай Нено се случило да се озове в полицейския участък:

- За какво ме прибрахте?
- За пиене!
- А, сипвай тогава!

Бай Нено настинал, кашля, киха...

Неновица му търси ханче, но тъй като неговичка, подава му разхлабително.

На другия ден, учудена от бързото оздравяване на мъжа си, пита:

- Е, как е, кашляш ли още?
- Не смея - мрачно се обаждга бай Нено.

Бай Нено вижда четирима да носят трабант.

- Какво, за бензин ли закъсахте?
- Не бе, бързае.

Репелент, който предпазва дървесните видове
от повреди, нанесени от диви животни.

Арбинол Б

Арбинол Б
се
използва при
ВСИЧКИ
широколистни
и иглолистни
горски видове
през цялата
година.

Какво трябва да знаем за Арбинол Б?

Продукт	Активно в-во	Цвят	Начин на приложение	Наши препоръки при приложението	Доза за третиране на 1000 дръвчета	Време за третиране на 1000 дръвчета
Арбинол Б	0,1% битрекс	бял ♦ лесна контрола ♦ намалява привличането на слънцето ♦ намалява % на измръзване ♦ действа отблъскващо	директно готов за употреба ♦ чрез пръскане	♦ЩЕЛЕР-ШПОНТАН ръчна пръскачка	около 1-3 литра	40-60 минути
				♦ пръскачка с високо налягане с дюза пълен конус	около 2-6 литра	40-80 минути
			♦ чрез мазане	♦ четка и др.	около 1-2 литра	40-80 минути
			♦ чрез потапяне	♦ потапяне	около 1-2 литра	80-120 минути

ХУСКВАРНА - БЪЛГАРИЯ
СОФИЯ 1797, Ж.К. „Младост“ 2, ул. „Андрей Ляпчев“ №72
тел.: (02) 8099411, факс: (02) 8099413
www.husqvarna.bg, E-mail: info@husqvarna.bg